

КОНЦЕПЦІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОГО БАНКУ ПІД ЧАС НЕСТАБІЛЬНО КРИЗОВИХ УМОВ

THE CONCEPT OF MODERNIZATION AND IMPROVEMENT OF THE EFFICIENCY OF A MODERN BANK'S CREDIT POLICY DURING UNSTABLE CRISIS CONDITIONS

У роботі узагальнено сутність поняття «кредитна політика», розглянуті особливості кредитної політики та стратегія банку щодо встановлення політики кредитування. Визначені основні цілі, які передбачені оптимально організованою кредитною політикою. Розглянуті підходи щодо визначення ефективності кредитного портфеля банку. Встановлені негативні чинники, що здійснюють вплив на кредитну політику. Рекомендовані заходи відносно оптимізації кредитної політики сучасного банку під час нестабільно кризових умов.

Ключові слова: кредитна політика, особливості кредитної політики, кредитний портфель, етапи управління кредитним портфелем, стратегія кредитної політики.

В работе обобщены сущность понятия «кредитная политика», рассмотрены особенности кредитной политики и стратегия банка относительно выбора политики кредитования. Определены основные цели, которые предусмотрены оптимально организованной кредитной политикой. Рассмотрены подходы относительно определения эффективности кредитного портфеля

банка. Определены негативные факторы, что влияют на кредитную политику. Рекомендованные мероприятия относительно оптимизации кредитной политики современного банка во время нестабильно кризисных условий.

Ключевые слова: кредитная политика, особенности кредитной политики, кредитный портфель, этапы управления кредитным портфелем, стратегия кредитной политики.

In this work, the essence of the concept of "credit policy" is generalized; features of credit policy and the bank's strategy for establishing a lending policy are considered. The main goals set out in the optimally organized credit policy are defined. Considered approaches to determining the efficiency of the bank's loan portfolio. The negative factors influencing the credit policy are established. Recommended measures regarding the optimization of the modern bank's credit policy during unstable crisis conditions.

Key words: credit policy, features of credit policy, loan portfolio, stages of credit portfolio management, strategy of credit policy.

УДК 338.487:338.51/53:336.713

Маринюк Л.В.

Провідний економіст з обслуговування Індивідуальних VIP-клієнтів ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»

Постановка проблеми. Трансформаційне перетворення економіки нашої країни потребує фундаментальних змін у створенні та розвитку кредитного ринку. Фінансово-економічна криза, передумовою якої стала політична нестабільність у нашій країні, здійснила негативний вплив на роботу кредитних інститутів. Проблеми банківського сектору не лише гальмують розвиток підприємництва та сприяють занепаду виробництва, а й призводять до економічного спаду у всіх сферах економіки [6]. Ефективність фінансової установи має пряму залежність від правильно організованого кредитного процесу. Одним з найпріоритетніших завдань, яке стоїть перед менеджментом сучасних банків України є налагодження ефективної кредитної політики з метою досягнення економічного зростання фінансової установи, розширення клієнтської бази та доотримання прибутку підтверджує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемами кредитної політики працює багато дослідників як вітчизняних, так і зарубіжних. Серед українських науковців варто відзначити роботи О. Гудзь, О. Дзюблюка, І. Карбівничого, М. Савлука тощо. Із зарубіжних науковців дослідженням даного питання займаються Г. Панова, Л. Батракова, О. Лаврушин та деякі інші. Недостатня увага приділена адаптації кредитної політики банку до кризових умов сучасної економіки.

Тому, не зважаючи на значущість наукових розробок з даної теми слід відзначити наявність значної кількості питань з цієї теми.

Постановка завдання. Метою роботи є вивчення питань кредитної політики банку та можливі способи її вдосконалення в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подолання затяжної фінансово-економічної кризи не можливе без введення фінансових інвестицій в усі сфери економіки. І банківському кредиту тут належить величезна роль, так як банком безпосередньо виконується роль фінансового посередника в сучасному економічному просторі. Адже саме ефективно кредитування сприяє тому, що засновуються нові компанії, організації, запускаються нові проекти, створюються робочі місця тощо. Сучасним банківським інститутам під час антикризового врегулювання зараз надзвичайно важливо запропонувати ефективні методи удосконалення та оптимізації власної кредитної політики, що підтверджує актуальність проведення дослідження в даному напрямі. У сучасній економічній думці на сьогоднішній день відсутнє чітке трактування поняття «кредитна політика». У широкому розумінні даного поняття її визначають, як комплекс заходів та дій, які здійснюються банками у сфері кредитування з метою вирішення стратегічних завдань на основі мікро- та макроеко-

номічних чинників. У вузькому розумінні кредитну політику банку можна визначати, як документ, що має конфіденційний характер та містить перелік правил з ведення кредитної справи банку, які виконуються протягом одного року, а потім переглядаються кредитним комітетом [10]. На нашу думку, найвлучнішим трактуванням сутності кредитної політики є стратегія та тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку. За своєю природою кредитна політика банку є специфічною, і тому має низку особливостей, які властиві лише для неї. Першою особливістю є те, що кожним банком індивідуально здійснюється розробка кредитної політики, притаманної лише для нього. Другою особливістю є те, що розробка кредитної політики здійснюється на основі аналізу макроекономічних, мікроекономічних та регіональних факторів. Третьою особливістю можна назвати те, що банк самостійно створює та надає ті кредитні продукти, які притаманні саме йому. На нашу думку, остання особливість є вельми актуальною на сьогоднішній день, так як сучасними комерційними банками може здійснюватися розробка нових кредитних послуг, які мали б попит серед населення. Наприклад, Ощадбанком розроблена програма кредитування населення для придбання енергозберігаючих матеріалів та обладнання, де відбувається часткове відшкодування грошових коштів позичальнику. Також банківські установи почали розробляти пільгові умови для кредитування електромобілів, так як вони стають все більш актуальними та популярними на сьогодні.

З-поміж основних активних банківських операцій кредитні операції займають найважливішу нішу, не дивлячись на занепад економіки країни. Так станом на 01.01.2017 року, частка кредитних операцій з-поміж платоспроможних банків становить 44% від всіх активних операцій. Для порівняння, ситуація станом на 01.01.2007 року була такою, що частка кредитування становила 79% від активних операцій [9]. Тобто, тенденція скоротилася майже вдвічі. Скорочення частки кредитів можна пояснити тим, що відбулося різке падіння доходів населення, яке призвело до зменшення вільних грошових засобів. Відповідно, зменшився об'єм грошової маси у банку як кредитора, через що погіршилася його кредитна здатність. Саме операції з кредитування мають прямий вплив на всі чинники стабільності банку такі, як: прибутковість, капітал, ліквідність активів тощо.

Політика стратегічного управління банківською установою тягне за собою довгострокове бачення напрямів розвитку банку, впроваджує концепцію кредитної діяльності. Ті банки, які мають стратегічний підхід до управління, розробляють свою власну політику кредитування та на її основі будують стратегію й процедуру кредитної роботи. Кредитна полі-

тика забезпечує регламент, якого мають дотримуватися всі співробітники банку, які беруть участь у кредитному процесі. До нього можна віднести: загальні положення про кредитування банку; порядок прийняття рішень кредитним комітетом; порядок роботи банківської установи з позичальником; порядок оформлення кредитного договору; процедуру забезпечення повернення виданих кредитів; порядок нарахування відсотків; порядок надання кредиту; порядок погашення кредиту. Кредитна політика банку розробляється на основі кредитних операцій з клієнтами, встановлюється та зображується в меморандумі про кредитну політику, а відповідальними співробітниками втілюється на практиці. Банкам для покращення політики кредитування потрібно створювати особисту організацію кредитного процесу. Велика увага має приділятися пошуку оптимальних методик, які дадуть змогу здійснити правильно розрахунок кредитоспроможності клієнтів-позичальників та загальних правил кредитування. Комерційні банки самостійно визначають порядок залучення і використання коштів, проведення кредитних операцій, встановлення рівня відсоткових ставок і комісійних винагород [7, с. 415]. Особливо важливою є розробка кредитної політики під час адаптування банківських установ до складних та змінних умов ринкового трансформування економіки та особливостей поведінки економічної і фінансової криз, які панують в світі. Вибір стратегії щодо встановлення кредитної політики поєднує в собі цілі банку на ринку кредитних ресурсів, його принципи та пріоритети. У першу чергу вона визначається вибором свого клієнта, законами та нормами, які здійснюють регламентування практичної діяльності співробітників банку, адекватністю менеджменту банківського інституту та рівнем кваліфікації відповідальних співробітників банку, які займаються питаннями кредитування. У сучасній банківській системі варто виділити основні цілі, які має перед собою кредитна політика:

- забезпечення за мінімального рівня ризику максимальної доходності банку;
- дотримання оптимальної пропорції між депозитами, кредитами, власним капіталом та іншими зобов'язаннями банку;
- забезпечення правильного розподілу та використання банківських кредитних ресурсів;
- дотримання точки комфорту між збільшенням об'єму кредитного портфеля та темпом покращення його якості;
- надання високоякісних послуг кредитування з метою розширення клієнтури банку;
- дотримання високого рівня довіри клієнтів-фізичних осіб та клієнтів-юридичних осіб через виконання домовленостей та зобов'язань перед клієнтами.
- максимальне задоволення потреби клієнтів у позикових засобах [3].

Саме вдала організація банківського кредитування, розробка простої, гнучкої та конкурентної кредитної політики виступає запорукою ефективного фінансового процесу та стійкістю будь-якого банку. Адже кредитні операції є не лише найприбутковішими, а й високоризикованими. Тому одним із найважливіших завдань управління кредитною діяльністю є формування та аналіз кредитного портфеля комерційного банку [8]. Кредитний портфель – це сукупність всіх кредитів, які були надані банком з метою отримання прибутку та забезпечення рівня платоспроможності банку. Управління кредитним портфелем банківської установи – важливе завдання, яке стоїть перед менеджментом банку. Цей процес розглядається, як скоординована сукупність дій у сфері розробки та реалізації кредитної політики, організації кредитного процесу шляхом безпосереднього впливу на кредитний портфель для досягнення стратегічних цілей діяльності банку [8]. Ефективно здійснювана кредитна політика встановлює параметри для кредитного портфеля банку, вирішуючи таким чином такі завдання:

- визначення складу кредитного портфеля;
- дотримання допустимого рівня сконцентрованості кредитного фінансування за окремими галузями економіки та позичальниками.

Для прикладу було проведено аналіз структури кредитного портфеля на основі показників фінансової звітності ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО».

Таблиця 1

Аналіз структури кредитного портфеля ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»

Кредити та заборгованість клієнтів	2016 р., тис. грн	2015 р., тис. грн
Кредити юридичним особам	5 588 301	6 012 793
Кредити фізичним особам:	557 343	448 928
іпотека	68 464	60 107
автокредити	72 310	63 037
кредитні картки	149 921	77 951
інші	266 648	247 833
Усього кредити клієнтам	6 145 644	6 461 721

З проведеного дослідження чітко видно, що в 2016 році значно зменшилася частка кредитів для юридичних осіб у зв'язку зі складною економічною ситуацією на ринку банківських послуг, натомість збільшився об'єм кредитів, наданих фізичним особам, особливо зросла заборгованість за кредитними картками.

Зазвичай, виділяють два підходи визначення ефективності кредитного портфеля банків:

- визначення ефективності шляхом співвідношення таких параметрів, як рівень резервів під нестандартну заборгованість, обсяг кредитування, середня процентна ставка за наданими кредитами та ставка без ризику [5; с. 180-182];

- орієнтація або на отриманий прибуток (абсолютний показник), або на відношення прибутку до певної величини (відносний показник). Важливість дослідження цього показника доведена зарубіжною теорією та практикою [2; с. 43].

Пріоритетною метою управління кредитним портфелем сучасного банку є дотримання оптимального балансу між отриманням прибутку та ризиками, які супроводжують кредитні операції. Тобто управління кредитним портфелем банку зводиться до мінімізації ризику та максимізації прибутку банку залежно від типу кредитної політики [4]. Управління кредитним портфелем можна здійснювати за наступними етапами:

- аналіз ринку банківського та небанківського кредитування;
- розробка кредитної політики банку та вибір методів ціноутворення на кредитні продукти;
- формування кредитного портфеля банку;
- оцінка ризиків кредитного портфеля;
- оцінка ефективності кредитного портфеля банку [4].

Для того, щоб була змога здійснювати утримання кредитного портфеля на високому рівні, сучасним банківським структурам варто дотримуватися певних методів управління, які стоять на рівні банку, на рівні кредитного портфеля та на рівні окремої кредитної операції. До методів управління на рівні банку можна віднести ефективну кредитну політику, здійснення вдалого ціноутворення на кредитні послуги, показники економічної ефективності. На рівні кредитного портфеля застосовують методи регулярного моніторингу кредитного портфеля, страхування кредитів, створення певних лімітів на кредити тощо. На рівні окремої кредитної операції застосовуються такі методи, як аналіз кредитної спроможності позичальника, забезпечення кредиту, аналіз застави тощо.

На кредитну політику, яка проводиться сучасними банківськими установами негативний вплив мають наступні чинники:

- недосконалість методів роботи над кредитними ризиками та їх високий рівень;
- недостатній рівень фінансової грамотності населення;
- різкий відтік депозитних ресурсів, що спричинює нестійкість ресурсної бази;
- нерівномірність регіонального розвитку банківської системи;
- жорстка міжбанківська конкуренція.

Варто відзначити також, що на кредитну політику банку має вплив і податкова система країни. Адже не один раз піднімалося питання відносно оподаткування депозитних ресурсів, а це може призвести до суттєвого скорочення депозитних надходжень, що своєю чергою не дасть змоги банкам здійснювати ефективно надання кредитів.

Зважаючи на наведені факти, сучасним комерційним банкам на практиці варто запровадити наступні заходи з оптимізації кредитної політики:

- перехід від агресивної кредитної політики;
- встановлення реальної ціни на кредити для всіх типів позичальників;
- вчасна реакція банку на зміну цінової чутливості споживчого сегмента;
- досягнення високоякісного банківського обслуговування та підбір висококваліфікованих спеціалістів з кредитної справи;
- застосування «пакетних» кредитних послуг;
- очищення кредитного портфеля від «токсичних» кредитів та модернізація підходів роботи з «проблемними» кредитами;
- поліпшення контролю над кредитними ризиками, впровадження системи управління над ними;
- дотримання оптимального балансу між розміром кредиту та розміром застави;
- стимулювання дострокового погашення кредитів позичальниками;
- запровадження кредитування на довгостроковій основі;
- удосконалення споживчого кредитування;
- вдосконалення депозитної політики банку;
- запровадження новаторських кредитів та спрощення процесу кредитування агробізнесу, іпотеки для молодих сімей, на розвиток стартапу.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладений матеріал, зрозуміло, що в умовах сучасних економічних відносин банківському кредиту належить надзвичайно важлива роль, так як він здійснює забезпечення грошовими ресурсами сфери господарювання та поточні потреби населення. Негативні явища у банківському секторі, які спричинені світовою фінансово-економічною кризою, спонукають керівництво банківських інститутів запроваджувати нові оптимальні рішення для підтримки своєї стабільності. Одну з найзначніших ніш тут займає оптимізація кредитної політики банку та управління кредитною діяльністю, які є невід'ємною ланкою загальної стратегії банку.

Вдосконалення кредитної політики банків у сучасних умовах має передбачати наступне: поліпшення структури активів банків, удосконалення банківського кредитування з аграрним сектором економіки; розвиток інвестиційних кредитів, іпотечного кредитування, кредитування малого та середнього бізнесу, допомога з фінансуванням для стартапів, забезпечення інтересів вкладників банку; покращення іміджу банку; посилення нагляду та мотивації співробітників банку; створення пакету регламентів, нормативів та стандартів для поліпшення діяльності у сфері кредитування (ефективна система перевірки кредитоспроможності позичальника. З метою залучення нових

клієнтів в період економічної незахищеності населення банкам варто було б переглянути і розмір комісійних винагород за надання та користування кредитами. Це суттєво збільшило б споживче кредитування, яке, як відомо, є найдохіднішим видом кредитування в усьому світі. Так як на банківському ринку завжди відбувається посилена конкуренція, банкам варто впроваджувати нові та перспективні напрями кредитування, що дасть змогу отримати додатковий прибуток та розширити наявну клієнтську базу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 599 с.
- Герасименко Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. Герасименко, М. Дегтярьова // Вісник НБУ. – 2012. – № 4. – С. 40-46.
- Гудзь О. Є. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія і практика): монографія / О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, П. А. Стецюк. – К.: ННЦІАЕ, 2008. – 302 с.
- Гаряга Л. О. Управління кредитним портфелем у контексті реформування банківської системи України / Л. О. Гаряга // Ефективна економіка. 2016. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5192>.
- Жукова Н. К. Визначення ефективності кредитної діяльності комерційних банків в Україні / Н. К. Жукова, В. В. Пересунько // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія «Економіка». – 2007. – № 91. – С. 43-45.
- Кучер Р. Вплив банківської системи на економіку України. – [Електронний ресурс] / Р. Кучер. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/897>.
- Кириченко О. А. Банківський менеджмент: навч. посіб. / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Л. Роголь та ін.; за ред. О. А. Кириченка. – К.: Знання-Прес, 2002.
- Островська Н. Л. Моніторинг в системі управління кредитною діяльністю банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н. Л. Островська; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України. – К.: [Б. В.], 2014. – 23 с.
- Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
- Рогожнікова Н. В. Основні тенденції та особливості кредитної політики комерційних банків. Вісник університету банківської справи Національного банку України 2013. № 2(17).

REFERENCES:

1. Herasymovych A. M., Alekseienco M. D., Parasiij-Verhunencko I. M. ta in. (2005) Analiz bankivskoi diialnosti/Analysis of banking activity]. Kiev: KNEU.
2. Herasymenko R., Dehtiarova M. (2012) Problemni pozyky ta prohnozuvannia yikh chastky v kredytnomu port-

feli banku [The risk and forecasting of their share in the bank's loan portfolio] Visnyk NBU. no. 4. pp. 40-46.

3. Hudz O. Ie., Demianenko M. Ia, Stetsiuk P. A. (2008) Otsinka kredytopromozhnosti ahroformuvan (teoriia i praktyka): monohrafiia [Assessment of the creditworthiness of agroformations (theory and practice): monograph]. Kiev: NNTsIAE.

4. Hariaha L. O. 2016. Upravlinnia kredytnym portfelem u konteksti reformuvannia bankivskoi systemy Ukrainy [Management of a loan portfolio in the context of reforming the banking system of Ukraine]. Efektyvna ekonomika. Effective economy. Electronic journal. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5192>.

5. Zhukova N. K., Peresunko V. V. (2007) Vyznachennia efektyvnosti kredytnoi diialnosti komertsiinykh bankiv v Ukraini [Determining the Effectiveness of Lending Activities of Commercial Banks in Ukraine] Herald of Kyiv natsional university by T. Shevchenko. Series «Ekonomy». no. 91, pp. 43-45.

6. Kucher R. Vplyv bankivskoi systemy na ekonomiku Ukrainy [The influence of the banking system on the Ukrainian economy]. Elektronic journal. Available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/897>.

7. Kyrychenko O. A., Hilenko I. V., Rohol S. L. ta in. (2002) Bankivskiy menedzhment: navch. posib. [Banking management]. Kiev. Znannia-Pres.

8. Ostrovska N. L. (2014) Monitorynh v systemi upravlinnia kredytnoiu diialnistiu banky [Monitoring in the system of credit activity management of the bank]. Kiev: Kiev national ekonomy university by Vadym Hetman.

9. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. Available at: <http://www.bank.gov.ua>.

10. Rohozhnikova N. V. (2013) Osnovni tendentsii ta osoblyvosti kredytnoi polityky komertsiinykh bankiv [The main tendencies and features of the credit policy of commercial banks]. Visnyk universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy [Bulletin of the University of Banking National Bank of Ukraine]. No 2(17), pp. 171-174.

Marinyuk L.V.

Leading economist for individual VIP-clients
PAT "Bank Credit Dnipro"

THE CONCEPT OF MODERNIZATION AND IMPROVEMENT OF THE EFFICIENCY OF A MODERN BANK'S CREDIT POLICY DURING UNSTABLE CRISIS CONDITIONS

In this work, the essence of the concept of "credit policy" is generalized; features of credit policy and the bank's strategy for establishing a lending policy are considered. The main goals set out in the optimally organized credit policy are defined. Considered approaches to determining the efficiency of the bank's loan portfolio. The negative factors influencing the credit policy are established. Recommended measures regarding the optimization of the modern bank's credit policy during unstable crisis conditions.

The effectiveness of a financial institution is directly dependent on a properly organized credit process. One of the priority tasks facing the management of modern Ukrainian banks is the establishment of an effective credit policy in order to achieve the economic growth of the financial institution, expansion of the client base and profitability. Negative phenomena in the banking sector, caused by the global financial and economic crisis, encourage the leadership of banking institutions to introduce new optimal solutions to maintain their stability. One of the most significant niches here is the optimization of the bank's credit policy and management of credit activities, which are an integral part of the bank's overall strategy. Modern banks have been offered a number of optimization solutions for a powerful improvement of their own credit policy.